

15. ledna 2007, Praha.

Posudek bakalářské práce kol. Miroslavy Slamené „Člověk očima knihy Kazatel. Několik poznámek k antropologii Kazatele“.

V práci kol. M. Slamené se spojují silné i slabší stránky. Nejdříve prvně jmenované; ač je jich menší počet, neznamená to nijak že by nebyly dostatečně závažné:

Vůdčí myšlenka sledování „dvojí gravitace“, antropocentrické a theocentrické, v knize Kaz dodává práci neotřelý a přiměřený rámeček (s. 4, 17-31, zvl. s. 19).

Autorka postupuje metodicky: spis komentuje nejdříve „zvenku“ jako celek dějinný a kanonický (kap. 2) a hovoří o jeho myšlenkových kořenech a konfliktu s nimi (kap. 3). To sice není myšlenka originální, v obecných kazatelovských pracích je naprosto obvyklá, ale M.S. ji provádí znale a přiměřeně (srv. s. 5: „Mojí snahou je představit základní rysy této malé knihy, na kterých se dnes většina exegetů shoduje“).

O použité literatuře má úplný přehled, protože na studijním pobytu v Německu (Lipsko) absolvovala specializovaný kazatelovský seminář. Nejde tedy o pouhý výběr z v Čechách dostupné literatury. Za prací se tak skrývá větší míra orientace, práce a času, než je na první pohled patrné (srv. s. 8, 9, kde prokazuje soudné zhodnocení prací odborníků). Navíc autorka ví o svém omezení (lépe řečeno: omezení kohokoli, kdo o Kaz píše) co se týče množství sekundární literatury (s. 5 pozn. 2).

Přes neznalost hebrejštiny pracuje se získanými znalostmi místy velmi dobře (s. 11, ale i opačně: ztotožňuje srdce a rozum, s. 25 pozn. 54; nepozastavuje se na do textu dodanou „touhou“ po věčnosti v Kaz 3,14, odstranitelnou pochopením termínu *’olam* jako vymezeného životního rozsahu, oproti *věčnosti* v ČEPu.) Na s. 9 mohla se znalostí hebr. do seznamu odlišností kazatelovských pasáží „náladou, stylem, délkou“ dodat ještě poetické metrum). V této souvislosti je třeba vysoce hodnotit užítí nejen českých překladů (celkem šesti; s. 20 pozn. 30).

Umí odlišit co patří do poznámek a co do těla textu (velmi pěkně na s. 6 pozn. 15; naopak s. 9 pozn. 41).

Žánr, ve kterém pisatelka tvořila, je spíše než odbornou prací esejí opřenou o odborné studie, a to je pro bak. esej plně náležité. (K esejističnosti patří i reflexe motivace – „působivost jinakosti“ Kaz, s. 3. Vlastně tu ani nevádí, že úvahy na s. 3 jsou vyloženy osobně.)

***

Potíž nastává tam, kde se solidní odborný základ a esejistická cesta rozkmitují. To je vlastně hlavním problémem předkládané bak. eseje.

Vyskytují se nepodepřená obecná tvrzení typu „...joy which is the one and only input of man's contribution to life“ (s. 2), což navíc kontrastuje s Kaz 5,19. - „... v dnešní individualizované společnosti...“ (s. 3). „Kazatel byl člověk, který si šel svou vlastní cestou...“ – ve srovnání s kým nebo čím? Pokud ve srovnání s jinými biblickými texty, těžko by obstál v „chození vlastní cestou“ (byť shůry danou) s těžce jdoucím Jeremjášem (srv. 15,17b-18), hněvivým Ámósem, zklamaným Ozeášem aj. - Tvrzení, že „Podle Ch. Kleina jsou důvodem jiného pojetí mudrosloví Kazatelem dějinné události,

které se v jeho době odehrály. Ty si vynutily novou definici vztahu Boha, člověka a světového řádu“ zní příliš obecně. Na to jak principiální je to tvrzení, je pouze zmíněno, uvedeno. - Dle s. 17 člověk „Své představy o úspěšném a naplněném životě může uskutečnit pomocí usilovné práce na své vlastní osobě“. Věta je prosáklá moderním psychologickým a seberealizačním přístupem. Ten možná je u autora Kaz jakožto bohatého pozemkového vlastníka na svém sídle a intelektuála shlížejícího a zarmucujícího se nad strážní běžného člověka latentně přítomen, ale bude z větší míry asi spíš záležitostí našeho dnešního prostředí. – Někdy promítá pozdější teologické úvahy do textu Kaz, s. 20 „bytost všeho bytí“. – Někdy bez dokladů hovoří o „starozákonních“ koncepcích (s. 17 „představa Boha“, s. 21 „Kazatelovo chápání času zcela odpovídá myšlení Starého zákona“, s. 22 „smrt v starozákonním smyslu“ – „Starý zákon“ je ale rozpjat přes 1000 let a bývá ne zcela uniformní; také mi chybí třeba jen větší zmínka o koncepci „zlého dne“ na s. 29). – Kaz neprovádí „analýzu“, a už vůbec ne „všech možností“ (s. 32). - Místy se ale obecná tvrzení daří, zvláště tam, kde je patrné, že jsou promyšlená a „pročtená“ (s. 14, 16).

Pisatelka se pouští na tenký led také v obecných úvahách, např. když se pokouší uchopit Kazatelovu metodu úvah o člověku jako nejvyšší abstrakci v rámci druhu (s. 24) – ozývá se tu pojetí pravdy jako nejvyššího společného jmenovatele, promítnuté do Kaz. Naopak lépe zakotvené jsou vlastní úvahy autorky otevírající „Závěr“.

Ke stinné stránce patří, že ne vždy svá tvrzení opírá o doklady nebo odkazy (s. 9, 25, 15 pozn. 4, 22 „v žádné jiné bibl. knize se nemluví tak často o smrti jako u Kaz“ – co třeba Dt nebo Gn?; s. 18: Kazatel bere smrt do hry, i když se nezaobírá záhrobím, že ho zajímá jen oblast vymezená smrtí a narozením je snad jen formulační zádrhel; s. 15: také závěr úvodu by zasloužil víc než jeden odkaz). V pozn. 33 na s. 21 sice odkazuje na pasáž o pojmu Boha (4.3.1) a absenci tetragramu v Kaz, ale o absenci tetragramu se tam nic nedočítáme.

Chybí mi také výklad velmi nekazatelovské pasáže 4,17-5,5, kde jeruzalémský chrám představuje ontologicky velmi silnou oblast, jak se mi zdá. To by mohlo kontrastovat třeba s absencí tetragramu ve spise.

Kazatel je intelektuál nahlížející ze svého letoviska na lopotu – to jistě ovlivnilo jeho antropologii a bylo by to zmíněnéhodné (R. Gordis).

Ani ne tak výtkou jako spíš upozorněním budiž, že přijímá nereflktované některé stereotypy (kanonizace sv. Písem, s. 6). Neuvádí, že „BH“ je zkratka pro bibl. hebrejštinu (s. 8).

Ačkoli chyby, kterých se pisatelka nevyvarovala, nepatří k opominutelným, přesto beru do úvahy solidnost, komplexnost, pracovitost a koncepčnost, která její práce nese, a ne vždy vybuchává: jednička až velmi dobrá dvojka, tj. 37 – 44 bodů.

Mgr. Filip Horáček.